

कृषी क्षेत्रात महिलांचा कार्यक्षम सहभाग ही केंद्र
पुरस्कृत योजना सन २००८-०९ मध्ये राबविण्यास
मान्यता देण्याबाबत

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन निर्णय क्र.कृक्षेम ३९०८/ प्र.क्र. १०५/३-अ
मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : १७ जून, २००८

- वाचा:-** १) शासन निर्णय, कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकाव मत्स्यव्यवसाय विभाग कृक्षेम ३९०७/
प्र.क्र.१५५/३-अ, दिनांक १७ जुलै, २००७
२) शासन निर्णय क्रमांक अंदाज १००८/प्र.क्र. ७२/२-अ, दि. १७ एप्रिल, २००८.
३) शासन निर्णय वित्त विभाग परिपत्रक क्रमांक अविप्र १००८/प्र.क्र.१४/अर्थसंकल्प ४,
दिनांक २८ एप्रिल, २००८.
४) केंद्रीय कृषि मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र.६-३/२००८-एमएम, दि. १४ मे, २००८
५) शासन निर्णय कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकाव मत्स्यव्यवसाय विभाग कृक्षेम ३९०८/
प्र.क्र.१०५/३-अ, दिनांक १५ मे, २००८
६) कृषि आयुक्तालयाचे क्रमांक जाक्र कृआ/कृक्षेमस/वीप्र-८/४११/२००८, दि.५.६.२००८ चे पत्र

प्रस्तावना :

राज्यातील शेतावर प्रत्यक्ष काम करणा-या महिलांना शेतीविषयक बाबींमध्ये परिणामकारकरित्या सहभाग करून घेणे त्यायोगे त्यांना शेती व्यवस्थापना मध्ये आत्मनिर्भर करणे त्याचप्रमाणे शेतीचे व्यवस्थापन नवीन तंत्रज्ञानाची माहिती देणे व समानसंधी उपलब्ध करून त्याचा फायदा होण्यासाठी सहाय्य करणे या उद्दिष्टाकरिता **कृषि क्षेत्रात महिलांचा अधिक कार्यक्षम सहभाग वाढविणे** ही योजना सन २००५-०६ मध्ये १०० टक्के केंद्र पुरस्कृत योजना म्हणून राबविण्यास मान्यता देण्यात आली होती. या योजनेची व्याप्ती सर्व जिल्ह्यात मोठ्या प्रमाणात वाढविण्याकरिता केंद्रीय कृषि मंत्रालयाच्या मान्यतेनुसार सन २००४-०५ पासून ही योजना ७५ टक्के केंद्र हिस्सा व २५ टक्के राज्य हिस्सा म्हणून राबविण्याचा निर्णय घेण्यात आला. ही योजना सन २००८-०९ मध्ये राबविण्यास केंद्र शासनाच्या संदर्भाधीन दि. १४ मे २००८ च्या पत्रान्वये दिलेल्या मान्यतेनुसार संदर्भाधीन दिनांक १५ मे, २००८ च्या शासन निर्णयान्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली आहे. आता वित्त विभागाने दिलेल्या मान्यतेनुसार सन २००८-०९ मध्ये या योजनेकरिता मंजूर केलेला निधी वितरित करण्यास **वित्तीय** मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती .

शासन निर्णय :-

कृषि क्षेत्राच्या विकासात महिलांच्या सहभागाचे असलेले महत्व विचारात घेऊन **कृषि क्षेत्रात महिलांचा अधिक कार्यक्षम सहभाग** ही योजना राबविण्यास सन २००८-०९ मध्ये केंद्रीय कृषि मंत्रालयाने संदर्भाधित दि. १४ मे २००८, च्या पत्रान्वये दिलेल्या मान्यतेच्या अधीन राहून, **कृषि क्षेत्रात महिलांचा अधिक कार्यक्षम सहभाग** या योजनेचा कार्यक्रम राबविण्यासाठी रु. २९५.४० लक्ष (दोन कोटी पंच्याणव लक्ष चाळीस हजार फक्त) इतक्या कार्यक्रमास राज्य

शासनाची वित्तीय मान्यता देण्यात येत आहे. यामध्ये ७५% केंद्र हिस्सा म्हणून रु. २२१.५५ लक्ष (दोन कोटी एकवीस लक्ष पंचावन्न हजार फक्त) व २५% राज्य हिस्सा म्हणून रु. ७३.८५ लक्ष (त्र्याहत्तर लक्ष पंच्याऐंशी हजार फक्त) अशा एकूण रु.२९५.४० लक्ष (रुपये दोन कोटी पंच्याण्णव लक्ष चाळीस हजार फक्त) इतका निधी मंजूर करण्यास शासनाची वित्तीय मान्यता देण्यात येत आहे.

२. **कृषि क्षेत्रात महिलांना अधिक कार्यक्षम सहभाग** ही योजना राज्यातील सर्व जिल्ह्यातील तालुक्यात टप्प्याटप्प्याने राबविण्यात येणार असून सन २००७-०८ या वर्षाअखेर ११० तालुक्यांमध्ये राबविण्यात आली असून सन २००८-०९ या वर्षामध्ये ही योजना आणखी नवीन ६६ तालुक्यात राबविण्यात येणार आहे याप्रमाणे एकूण १४२ तालुक्यात ही योजना राबवावयाची आहे. तथापि आता संदर्भाधिन दिनांक १५ मे, २००८ च्या शासन निर्णयासोबत जोडलेली तालुकानिहाय तपशिलाची यादी अधिगृहीत करण्यात येत असून आता सुधारित तालुकानिहाय तपशिलाची यादी या शासन निर्णयासोबत जोडण्यात येत आहे.

३. या योजनेचा प्रमुख उद्देश महिला शेतक-यांचे गट स्थापन करून शेती व शेती पूरक व्यवसाय व्यवस्थापनेत त्यांना आत्मनिर्भर करणे, नवीन तंत्रज्ञानाविषयी प्रशिक्षण देणे, प्रात्यक्षिके व व्यावसायिक प्रशिक्षणाव्दारे आर्थिकदृष्ट्या स्वावलंबी करणे हा आहे. केंद्र शासनाने दिलेल्या मान्यतेनुसार कृषि क्षेत्रात **महिलांचा अधिक कार्यक्षम सहभाग** वाढविणे या योजनेच्या सन २००८-०९ मधील अंमलबजावणीच्या तपशिलानुसार योजनेचा एकूण रु. २९५.४० लक्षाचा घटकनिहाय तपशिल खाली दर्शविल्याप्रमाणे राहिल.

(रु.लाखात)

अ.क्र	घटक	मंजूर निधी	वित्तीय मान्यता
१	महिला मेळावा/प्रदर्शन	७१.०५	७१.०५
२	गावपातळीवरील प्रशिक्षण	४३.६०	४३.६०
३	एकत्रित निधी (नवीन २५ गट)	१३८.००	१३८.००
४	बाजार सर्वेक्षण (नवीन २५ गट)	२८.४०	२८.४०
५	प्रशिक्षण साहित्य	६.६०	६.६०
६	महिला प्रवर्तिका प्रशिक्षण	५.४०	५.४०
७	महिला मेळावा प्रदर्शन	२.३५	२.३५
	एकूण	२९५.४०	२९५.४०

या योजनेची अंमलबजावणी करण्याकरिता उद्दीष्टनिहाय सूचना निर्गमित करण्याकरिता संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे. या मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करतेवेळी पुढील बाबी अंतर्भूत करण्याची दक्षता घेण्यात यावी -

- लाभार्थी निवडताना लहान व सिमांतिक शेतकरी, अनुसूचित जाती व जमाती यांना प्राधान्य देण्यात यावे.
- मंजूर निधीपैकी २२.५० टक्के निधी अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातींसाठी खर्च करण्यात यावा. याबाबतच्या नोंदी स्वतंत्रपणे ठेवाव्यात.
- प्रत्येक जिल्ह्याचा यथार्थदर्शी संशोधन विस्तार आराखडयात (SREP) या योजनेचा अंतर्भाव गरजेनुसार ठेवण्यात यावा.
- या योजनेचे मुल्यमापन त्रयस्थ यंत्रणेकडून (Third Party) करून घ्यावे.

v) सन २००७-०८ मध्ये लाभ घेतलेल्या व २००८-०९ मध्ये वैयक्तिक लाभ दिलेल्या लाभधारकांची यादी तालुका कार्यालये/पंचायत समिती/जिल्हाधिकारी कार्यालयात लावण्यात यावी. तसेच ती यादी कृषि विभागाच्या वेब साईटवर देखील देण्यात यावी.

४. केंद्रिय कृषी मंत्रालयाने दिलेल्या मार्गदर्शक सूचना, मार्गदर्शक तत्वे तसेच शासनाचे प्रचलित नियम व अटी यानुसार खर्च करण्यात यावा. या योजनेकरिता मंजूर केलेला निधी खर्च करण्यास संचालक, (विस्तार व प्रशिक्षण) कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना आंहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. राज्यातील संबंधित कृषी सहसंचालक अथवा अन्य अधिकाऱ्यांना आवश्यकतेनुसार या मंजूर निधीचे वाटप करण्यास आणि त्याच्या वापराबाबत मार्गदर्शक सूचना देण्यास संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

सदर निधीचे वाटप वित्त विभागाने विकसित केलेल्या संगणकीय अर्थसंकल्प वितरण प्रणाली व्दारे आणि त्यांच्या दिनांक १५ मे, २००७ च्या शासन निर्णयात नमूद केलेल्या सूचनेनुसार मासिक निधी विवरण पत्राच्या मर्यादेत करण्यात यावे. सदर निधी खर्च करतांना मासिक कॅश फ्लोच्या मर्यादेत राहिल याची जबाबदारी संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांची राहिल.

५. सन २००८-०९ मध्ये कृषी क्षेत्रात महिलांचा कार्यक्षम सहभाग वाढविणे या केंद्र पुरस्कृत योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी होणारा केंद्र व राज्य हिश्याचा खर्च खालील लेखाशिर्षाखाली खर्ची टाकण्यात यावा व सन २००८-०९ च्या मंजूर तरतुदीतून करण्यात यावा.

केंद्र हिस्सा -

मागणी क्रमांक डी-३
२४०१ पीक संवर्धन , १०९ विस्तार व प्रशिक्षण
पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना - केन्द्र पुरस्कृत योजना
(०१)(१४) कृषि क्षेत्रात महिलांचा कार्यक्षम सहभाग
३३ अर्थसहाय्य (२४०१ ३०१९)

राज्य हिस्सा -

मागणी क्रमांक डी-४
२४०१ पीक संवर्धन, १०९ विस्तार व प्रशिक्षण
पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना - केन्द्र पुरस्कृत योजना (राज्य योजना)
(०१)(३८) कृषि क्षेत्रात महिलांचा कार्यक्षम सहभाग
३३ अर्थसहाय्य (२४०१ ४३५६)

६. हे आदेश वित्त विभागाच्या अनौ. संदर्भ क्रमांक १६७/०८/८५५/व्यय-१, दिनांक २६.५.२००८ अन्वये दिलेल्या मान्यतेनुसार प्रधान सचिव (कृषि) यांच्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहेत.

७. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेब साईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २००८०६२११२३९५५००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(वीणा राऊत)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

प्रति,

आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, पुणे (१० प्रतीसह)
सर्व विभागीय आयुक्त
संचालक, समाजकल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
सर्व संचालक/ सहसंचालक, कृषि आयुक्तालय, पुणे,
सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक,
जिल्हाधिकारी व सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन विभाग समिती (सर्व),
सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी
सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,
व्यवस्थापकीय संचालक, महाबीज, अकोला,

सर्व कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद,
महालेखापाल, महाराष्ट्र -१/२, (लेखा अनुज्ञेयता), मुंबई/ नागपूर,
महालेखापाल, महाराष्ट्र -१/२, (लेखा परीक्षा), मुंबई/ नागपूर,
अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
सर्व विधान मंडळ सदस्य, विधान मंडळ सचिवालय, मुंबई,
महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई,
सर्व अध्यक्ष, जिल्हा परिषदा,
सामाजिक न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२,
सर्व सहसचिव/ उपसचिव/ अवर सचिव/ कार्यासन अधिकारी (कृषि), कृषि व पदुम विभाग
ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२,
सहसंचालक (विधयो), समाजकल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१
सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
वित्त विभाग व्यय-१, मंत्रालय, मुंबई-३२, /नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
निवड नस्ती